

Gravminderegistrering

Tenna R. Kristensen, Museum Sønderjylland – Arkæologi Haderslev

Hvorfor bevare gravminder?

Broager

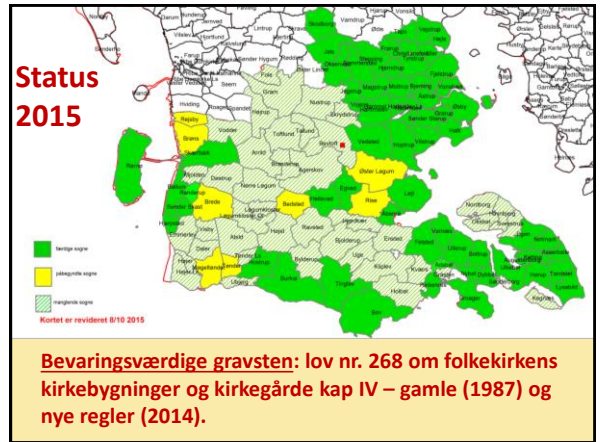

Haderslev, klosterkirkegården

Løgumkloster ca. 1918

Love og regler

Bevaringsværdige gravsten: lov nr. 268 om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde kap IV – gamle (1987) og nye regler (2014).

Fredede gravsten : Museumsloven kap. 8a § 29 om fredede fortidsminder: krigergrave fra 1848, 1864

Gravminder som kirken gerne vil gemme og som kirken selv sætter regler for.

Registreringen omfatter ikke danske og udenlandske krigsgrave fra 2. verdenskrig, samt danske frihedskæmperes grave.

Hvad er et gravminde ?

1. Gravsten og andre former for mindesmærker som f.eks. kors, søjler og skulpturer
2. Hele gravstedet med mindesmærke, indhegning, beplantning

Udvælgelsen af de "rigtige" gravminder

- Registratorerne danner sig et overblik over gravminderne på kirkegården, gerne sammen med en person med lokalhistorisk kendskab.
- Man skal finde de gravminder "som bevarer mindet om fortjenstfulde mænd og kvinder, eller som i øvrigt af kunstneriske, kulturhistoriske eller andre grunde må anses for at være bevaringsværdige".
- Antal gravminder pr. kirkegård: Begrænset antal, ca. 20 stk. +/-

Vejledende udvælgelseskriterier

for bevaringsværdige gravminder fastsat af kirkeministeriet

1. Særlig udsmykning
2. Usædvanlige inskriptioner
3. Udført af anerkendte kunstnere eller som har særlig kunsthistorisk interesse
4. Personhistorie: Fortjenstfulde mænd og kvinder

Helst bør et gravminde opfylde mere end blot et enkelt kriterium.

Man kan også se på:

1. Gravmindets alder og bevaringstilstand
2. Slægts-, ejendoms- eller institutionshistorie
3. Tidstypiske gravminder for kirkegården eller egnen.

Men mindst ét andet kriterium skal være opfyldt.

Begrænsningens kunst

Der skal ikke nødvendigvis registreres/bevares et gravminde for hver eneste kirkegård.

Registrering kan undlades hvis et tilsvarende gravminde allerede er registreret indenfor provstiet.

Der skal dog tages hensyn til kirkegården som lokalt kulturhistorisk miljø.

Særlig udsmykning

Haderslev

Usædvanlige inskriptioner

Ullerup

Haderslev, klosterturkørgården

Rise

Tidstypiske gravminder, Toftlund

Toftlund

Broager

Mange kriterier

Rømp

Almindelige sten

Gravsten nævnt i værket Danmarks Kirker

1780'erne. Lauritz Lassen, kirkevæрге i Agjerjskau, født 1706, død 1787, og hustru, født 1726, levede 36 år i kærligt ægteskab.

Rød kalksten, 188 × 122 cm, med reliefkursiv og -versaler. De stærkt udslidte navne med store skønskriftsbogstaver, i dobbelttunget skriftfelt med akantusblade. Over feltet flad oval med »Memento mori«, omgivet af fligede blade holdt af svævende engle. I nedre hjørner kranie over korslagte knogler og timeglas, hvorefter englehoved; tværriflet kant inden for hul-led. Fra et værksted, der ikke alene har leveret flere arbejder til denne kirke (nr. 2, 3, 6 og 7), men tillige er rigt repræsenteret i omegnen, (sml. f.eks. Toftlund nr. 6 og 7, p. 844) samt i Tønder amt. Op mod korets nordmur.

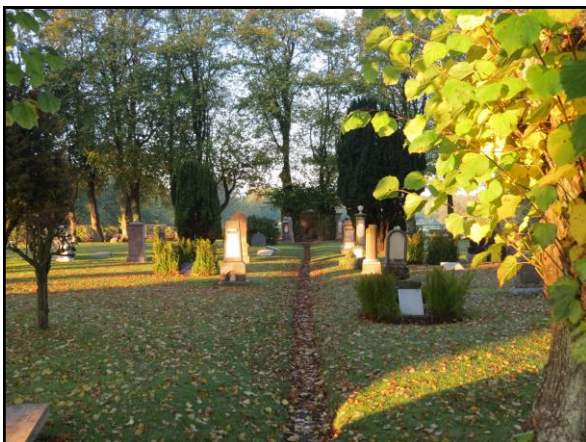
Agerskov

Gl. Rinkenæs

Klosterkirkegården, Haderslev

Selve registreringen

•Beskrivelse

•Begrundelse

•Mindst to fotos: ét nærbillede + ét billede der viser gravmindets næromgivelser

Kirkegård: Årø

Dato og registrator: 1/11 2011 Tenna R. Kristensen

Gravsteds nr.: Stenen er opstillet uden for gravsted i lapidarium, sten nr. 1.

Type: Lille rundbuet grotte med indsat rundbuet skrifttavle og vindueglas foran skriftavlen. Spor efter hvidt marmorkors i toppen. Stenen står på sokkel.

Materiale: Grotte og sokkel af sandsten eller støbt i cement, skrifttavle i hvid sleben marmor. Afbrækket marmorkors i toppen, farvelhænder i hvid bisquit.

Mål: Højde m. sokkel: 68cm, Højde u. sokkel 55 cm, bredde 37 cm, dybde 16 cm.

Udsmykning: Farvelhænder påsat grotten over skriftavlen. Grotten er udsmykket med indhuggede riller og prikker. Oprindeligt har der været påsat hvidt marmorkors i toppen.

Skrift: Sortmalet

Tilstand: Jævn, glasset er i stykker, korset mangler

Kriterier for bevaring: Gammel tidstypisk sten, hører til blandt kirkegårdens ældste sten.

Foto nr. 1

Inskription:
Minde over
Jeppe Jepsen
* p. Aarø 17. Okt. 1860,
† samst. 3. Mai 1914
Frederikke Jepsen
f. Thomsen
* i Hejsager 25. Aug. 1867
† i Odense 5. Okt. 1947
Elsket og savnet

Kirkegård: Årø

Dato og registrator: 1/11 2011
Tenna R. Kristensen

Gravsteds nr.: Stenen er opstillet uden for gravsted i lapidarium. Sten nr. 1

Type: Lille rundbuet grotte med indsat rundbuet skrifttavle. Spor efter hvidt marmorkors i toppen. Stenen står på sokkel. Farvelhænder over tavle.

Materiale: Grotte og sokkel af sandsten eller støbt i grå cement, skrifttavle i hvid sleben marmor, farvelhænder i hvid bisquit. Vindueglas foran skrifttavlen.

Mål: Højde m. sokkel: 68cm, Højde u. sokkel 55 cm, bredde 37 cm, dybde 16 cm.

Udsmykning: Farvelhænder påsat grotten over skrifttavlen. Grotten er udsmykket med indhuggede riller og prikker. Oprindeligt har der været påsat hvidt marmorkors i toppen.

Skrift: Sortmalet

Tilstand: Jævn, glasset er i stykker, korset mangler

Kriterier for bevaring: Gammel tidstypisk sten, hører til blandt kirkegårdens ældste sten.

Inskription:

Minde over
Jeppe Jepsen
* p. Aarø 17. Okt. 1860,
† samst. 3. Mai 1914.
Frederikke Jepsen
f. Thomsen
* i Hejsager 25. Aug. 1867
† i Odense 5. Okt. 1947
Elsket og savnet

Foto nr. : 1-1, 1-2

Foto

Hvert registreret gravminde ledsages af mindst to fotos:

- Af gravmindet
- Et af gravmindets nære omgivelser (gravstedet)
- Hvis der er indskrift/udsmykning på flere sider, så fotos hele vejen rundt.
- Hvis der er tale om et helt gravsted – så også foto af gravstedet

Fotos nummereres så det er tydeligt, hvilke fotos der hører til hvilke gravminder. Brug f.eks. gravstedsnummeret 0788-1, 0788-2. Fotos af sten opstillet uden for gravsteder : Lapidarium 1-1

Husk at se på gravmindets bagside

Augusterborg

Hele gravstedet, Oksenvad

Oksenvad

Gravstedet

Kirkegård: Oksenvad

Dato og registrator: 22/10 1997 Tenna R. Kristensen

Gravsteds nr.: 143

Gravstedets mål: bredde mod gang: 1050 cm dybde: 500 cm

Kant afgrænsning: hæk af tuja til alle sider, højde 52 cm bredde 27 cm

Belægning: Lyst hvidt grus af 2-3 cm store sten.

Beplantning: Meget spredt beplantning og fortrinsvis langs hæk og mellem stenene mod syd og vest

Gravstedets tilstand: god

Antal gravminder på gravstedet: 10

Kriterier for bevaring/begrundelse: familiegravsted som ligger lige syd for kirkediget og støder næsten op til familiens gård.

Foto nr. 0788-1, 0788-2

De enkelte gravminder på gravstedet skal også beskrives.

1. Efter endt registrering sendes forslaget til Museum Sønderjylland, gerne elektronisk eller på en DVD, hvis det fylder meget.
2. Museet vurderer registreringerne og tager stilling til om museet er enig i de udvalgte gravminder. Og om de er fyldestgørende registreret.
3. Herefter returneres det hele til menighedsrådet med museets bemærkninger.
4. Herefter fremsender menighedsrådet forslaget til provsten. Under provstesynet noteres registreringen i kirkegårdsprotokollen og først da er registreringen færdig.
5. Registreringerne opbevares hos provsten, museet og menighedsrådet.

Pleje og vedligeholdelse Placering på kirkegården

Menighedsrådet kan ikke beslutte, at et registreret gravminde ikke skal vedligeholdes, men der er på den anden side heller ikke noget krav om, at gravmindet skal fremstå som nyt.

Placering: gravminder bør som udgangspunkt **BLIVE STÅENDE** på den oprindelige plads på kirkegården. Beplantning og gravminder, som udgør en helhed, bør så vidt muligt bevares.

Hvor forholdene på kirkegården hindrer, at gravmindet kan blive stående på den oprindelige plads, må det i stedet anbringes et andet sted på kirkegården (undtagen de gravminder der er fredet som fortidsminder – de må ikke flyttes).

Lapidarium - stensamling

Rise, lapidarium

Kirkegården overtager vedligeholdelsen af stenen, når gravstedet udløber, og familien ikke længere er interesseret i at beholde gravstedet.

Der er ikke tale om en ekspropriation og man kan ikke tvinge en bevaring i gennem.

Nybol, 2011

Nybol, 2014

Restaurering og istandsættelse

2014

Afregistrering

”Når et gravminde skønnes ikke længere at udgøre en prydding for den pågældende kirkegård, og det ud fra en samlet vurdering ikke længere repræsenterer en kulturhistorisk værdi, kan det afregistreres”.

Hvis gravmindet er overrepræsenteret på kirkegården eller i provstiet, kan det også afregistreres efter en konkret vurdering.

Afregistreringen træffes efter samme principper som registreringen af de bevaringsværdige gravminder.

Gudsageren

Rise

Hellevad

Tak for jeres opmærksomhed!

Tenna R. Kristensen, Museum Sønderjylland – Arkæologi Haderslev

